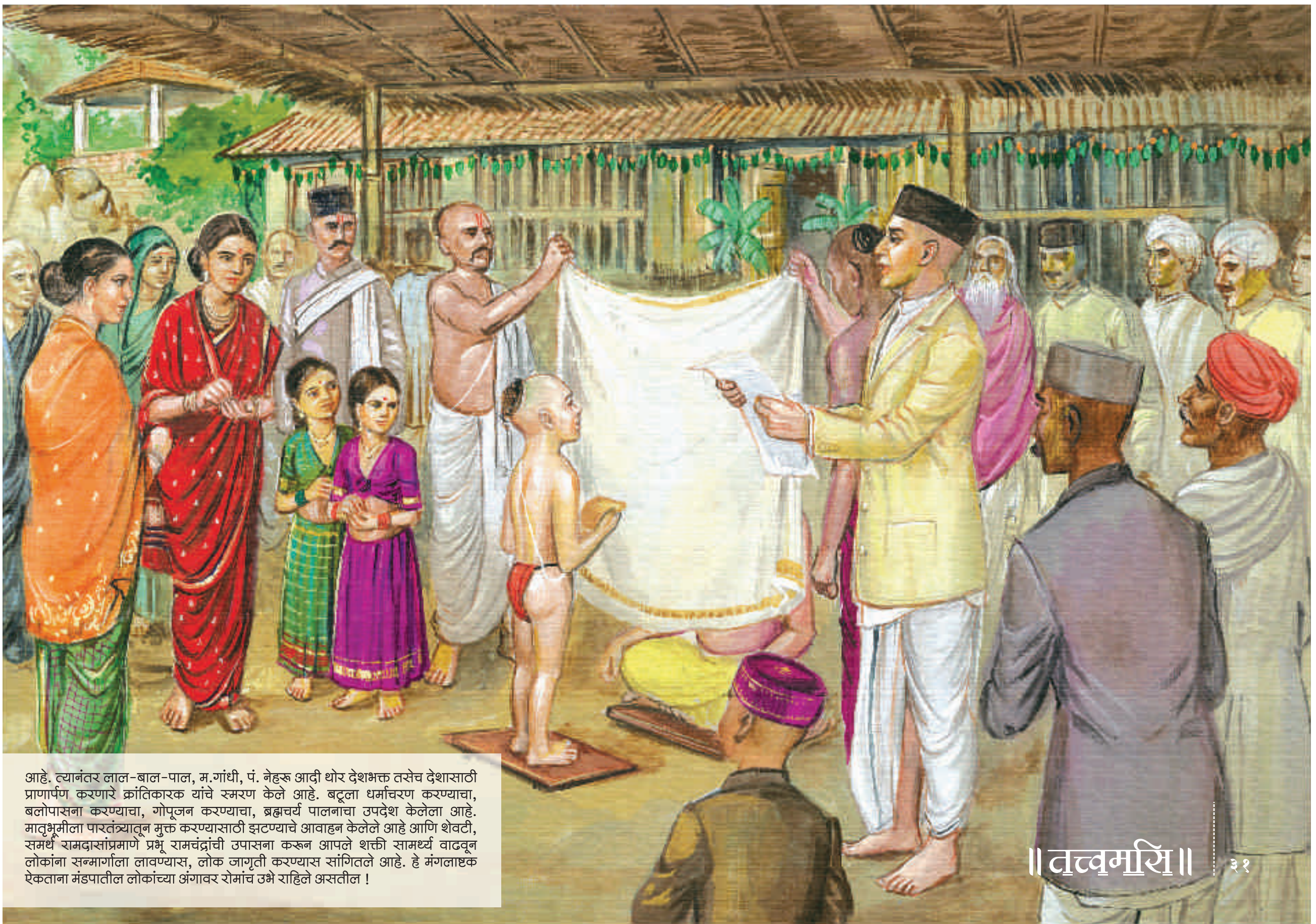

आहे. त्यानंतर लाल-बाल-पाल, म.गांधी, पं. नेहरू आदी थोर देशभक्त तसेच देशासाठी प्राणार्पण करणारे क्रांतिकारक यांचे स्मरण केले आहे. बटूला धर्माचरण करण्याचा, बलोपासना करण्याचा, गोपूजन करण्याचा, ब्रह्मचर्य पालनाचा उपदेश केलेला आहे. मातृभूमीला पारतंत्र्यातून मुक्त करण्यासाठी झटण्याचे आवाहन केलेले आहे आणि शेवटी, समर्थ रामदासांप्रमाणे प्रभू रामचंद्रांची उपासना करून आपले शक्ती सामर्थ्य वाढवून लोकांना सन्मार्गाला लावण्यास, लोक जागृती करण्यास सांगितले आहे. हे मंगलाष्टक ऐकताना मंडपातील लोकांच्या अंगावर रोमांच उभे राहिले असतील !

॥ तत्त्वमसि ॥

आर्सेनिक १२ व्या वर्षी वारगी. आजकरीचे विरेक्कोन स्वतः वेळे संपत्ती,
 रोखर्य, सर्व प्रकारची होत लहान पणही घरी झाली. हे रत्नागिरी येथे
 मुलगा आजो सारस्वती यांनी नासू गोडी. हिने आलेत तेथे मांभाको व
 शान्तमी सहाय्या मीधर जोडी व गोरगाव १२ म्हादुल जोडी मांभा मे मां
 रंताम केला. उरु इवाजी हनीत असताना मी मुलुके विडुर म्हासाज
 यांचे शिष्य नारायण केवान राने म्हाजे विरेक्कोन मुलगा आत्मा काडिचे
 मजमान मांभा संगती घडली व ही मुलुके विडुर म्हासाज न्यायन
 नाचते न मांभा उफरती झाली व त्याने १२ १३ व्या वर्षी रत्नागिरी येथे
 मी संत नारायण महाराज केवळाने मांभा दर्शन झाले नारायण म्हादुमिवाळ
 न नंतर मी संत गाडे म्हासाज उरु गोधेवु म्हासाज मांभा दावेरडे काणी
 यांचे घरी मांभा नीले देवका लफोर झाले. ते दोघास नंतर म्हादुल न
 नासत परंतु विरेक्कोन पाय धरु अर्था नंतर म्हादुल केला. गाडे म्हासाज
 म्हाजे मांभा राखीन विरेक्को म्हासाज मुलगा हात म्हासाजाले व मुलगी
 मिळेक नंतर गाडे म्हासाज म्हासाज विरेक्कोन म्हासाज हे मुलगा कोणी
 मोन विरेक्को मुलगा काय पाडिही विरेक्कोन उतर दिने म्हासाज कोणी
 विरेक्कोन मांभा मुलुकेन उरु म्हासाज उरु कोही नको मांभा विरेक्कोन
 झाले उतर सांगा. विरेक्कोन म्हासाज काका काय मांभा दावेर झाले आर्से न
 मांभा काडु पोच पडला उरु तो पोच काडुन म्हासाज मुलगा काडुन वरता
 येईल मांभा ती मिधा म्हासाज सांगा. गाडे म्हासाज म्हासाज हास
 न म्हासाज काका, होईल काडुन होईल लेवुइया मांभा आर्से
 पोचनेकी गांड पडेल न संपूर्ण आर्से कीद देवका मिरेक्कोन यांचे
 देवकेला नारायण म्हासाज म्हासाज देवका रत्नागिरी मुलगा पकन
 नारायण उरुपण मुलगा म्हासाज न सहाय्य गोध्याव हा विरेक्कोन
 जोर होईल विरेक्कोन वरावीत पैस नोदण रत्नागिरी मुलगा पकन
 मुलुके मांभा नारायण येथे विडुर मांभा पंचमरी येथे वत -

ईसाकच्या मुलाला चिमूटभर तंबाखू औषध म्हणून दिला

पोमेंडीमधील वास्तव्यात अन्य सर्व व्याप सुरू असतानाच, श्रीमहाराजांची अध्यात्म साधनासुद्धा कठोरपणे सुरू होती आणि त्यामुळे अंगी काही दैवी सामर्थ्य त्या तरुण वयातच आले होते.

एकदा आजोळी सोमेश्वरला होडीतून जाताना होडीवाला ईसाक उमर गडकरी त्यांना म्हणाला की मुलगा फार आजारी आहे. फार दिवस झाले पण काही गुण नाही आणि त्याने श्रीमहाराजांना काही औषध माहीत असल्यास देण्याची विनंती केली. त्या काळात श्रीमहाराज विड्या ओढत असत. महाराजांनी हातातील एक विडी उलगडून त्यातील चिमूटभर तंबाखू त्याच्या हातावर ठेवत ते म्हणाले, “हे औषध त्याला दे. बरे वाटेल !”

ईसाकने भक्तिभावाने ते ‘औषध’ मुलाला दिले आणि त्याला बरे वाटले. बातमी कर्णोपकर्णी झाली आणि हळूहळू श्रीमहाराजांकडे आपल्या समस्या घेऊन येणाऱ्या माणसांची रीघ लागू लागली.

मंदीरात उर्फ मठात उरला. मोवडी तेथे निठोराने विष्णू दामुडा-
 ण्या देहापाडे होते. त्यांचे चामडाने विठोबाचा जेवण घ्यावे. निठोराने
 गंगेवर स्नान केले. नैलायबा देवा अंगाने सदरा कोट उरोड रचवली
 आवा. रत्नागिरी गंगेवर फिरत असता एक यतीमहाराज पध्दत उंच
 टेंगोटी लावलेले अंगाने त्यांच्यासमोर दाटीव्या वाटेवर रचविले
 जाऊन त्यांचे हात निठोबाचा भेटने. त्यांनी विठोबाचा हात धरला.
 व निवारले की, कायरे पोरांनी तुम्हे आला काहेसु. तुम्हा अय पाहिजे?
 म्हणून सदा अठाने जोडीत नेले. व सरगादोडत येवला.
 थोडोवेळ कांही गुढ कोळते पुरा हो जायगा. पुरा हो जायगा. बहुत
 झालेपर पुरा हो जायगा. मत उरा मत उरा. मेरी पूर्ण कृपा जागीर
 हे करे म्हणून धडू. धरले काम झाले ते कोहीना येत नाही. थोड्या
 नेळाने नाही रे. शोके. समनेने विठोबाचे हाता रुमुप आले. पण
 थोरले नाहीत. नंतर विठोबा नोरीन येवून निघून मुंबईला निघोबाचे
 मामा नरहर गाराभय मोननी हे सादर येथे गौरीगाने पर फिमायसे म
 हाथे रहात होते. सोले उडे आला. मागले रत्नागिरीला कवाले व न
 नडितोनी जायला. पामपूत रत्नागिरीला नेले नंगर पुढे विठोबा
 गुपचुप पणे वाडिवांना पुढेच प्रमाणे पण विठ्ठल देवूत फुडाला रत्नागिरीला
 विठोबांच्या वाडिवांच्या इच्छा. विठोबाचे वळीने वळीने अडो होतो
 त्याचवेळेस विठोबाचे वाडिवांस सांगितले की, आम्ही मी या नडितोनीला
 अड्यास आलेलो नाही. या नडितोनी पाप फार. ही नडितोनी मला नको
 नुईवा करिता मला देवाची नकीवी उरानमाची आहे. विठोबाचे वाडिवांना
 विठ्ठल देवूत ते उघात प्रमाणे या नडितोनीला १८ नकीया होतो.

पत्रा:-

मि. रा. रा. आरु मोररी

मी वसंतोत अमुक अमुक ठिकाणचे पैसो येऊन घरांतून

निघून जात आहे कारण माझे सारंगे वजावे. निघून सरवादी कोडी

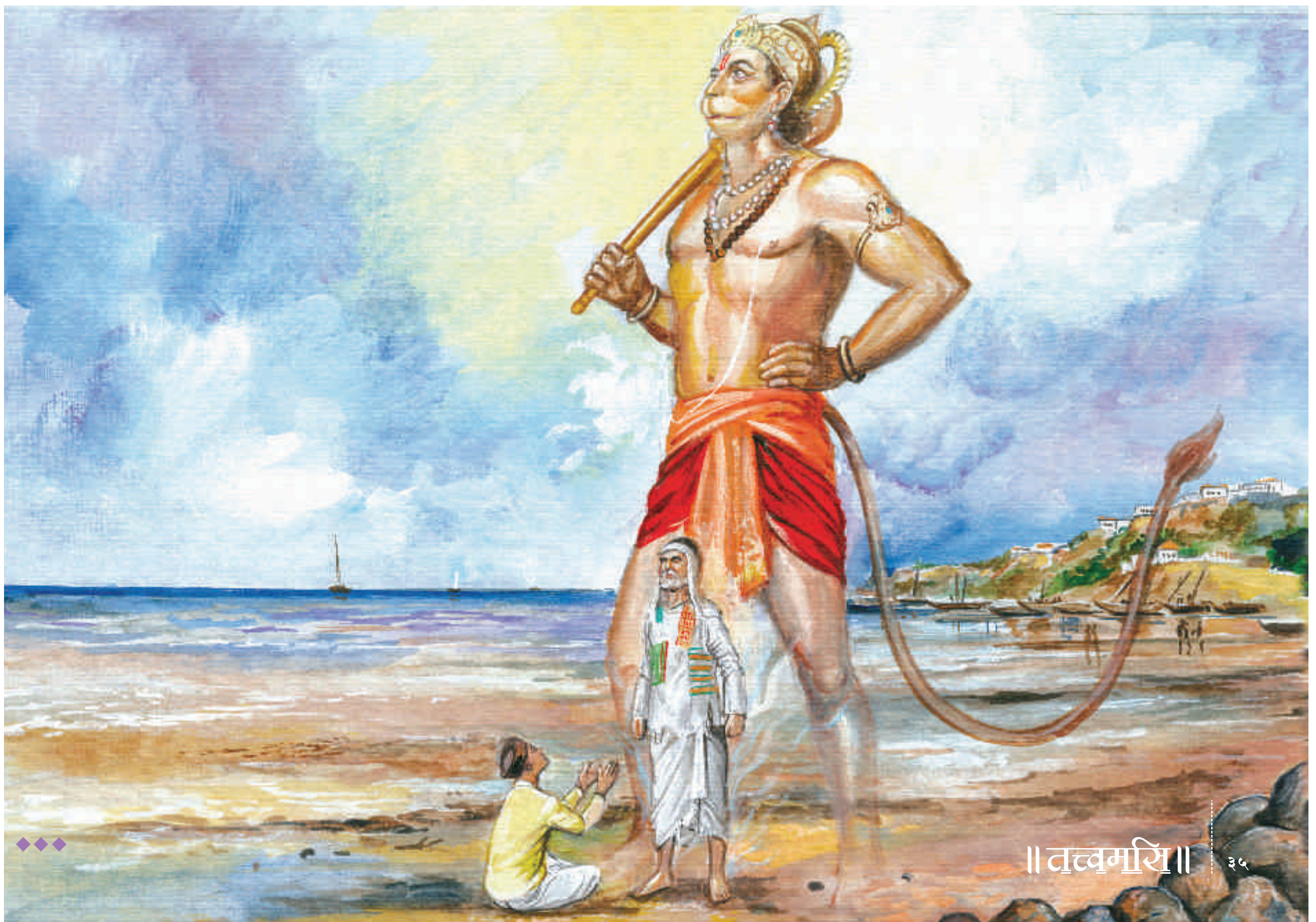

श्रीसंत गाडगे महाराजांनी हनुमंताच्या विशाल स्वरूपात दर्शन दिले.

श्रीसंत गाडगे महाराजांचे दर्शन रत्नागिरीला अगदी लहान वयातच झाले होते. पुढेही मुंबईला असताना श्रीमहाराज गाडगे महाराजांच्या भेटीला जात असत. कधी गिरगाव चौपाटी, कधी वरळी किनारा अशा त्या वेळी निवांत असलेल्या स्थळी त्यांच्या गाठी भेटी होत. गाडगेबाबांना आवडतात म्हणून श्रीमहाराज जाताना सोबत कांद्याची भजीही घेऊन जात.

एकदा वरळी किनारी ते निवांत तत्त्वचर्चा करीत बसले असता अचानकपणे गाडगेबाबा म्हणाले, “मी तुला एक गंमत दाखवतो. बघ, मी तुझ्या समोरच आहे.” एवढे बोलत असतानाच त्यांचा देह मोठामोठा होत, क्षणभरात गाडगेबाबा आकाश भेदून उभे आहेत, त्यांच्या देहाने विशाल रूप धारण केले आहे असे श्रीमहाराजांना दिसले. पाहतापाहता गाडगेबाबांच्या जागी श्रीहनुमंताचे तेजःपुंज अतिविशाल रूप दिसू लागले. आपल्या आराध्य देवतेचे ते विराट रूप पाहून श्रीमहाराजांच्या हृदयात हर्षाचे कल्लोळ उठले. श्रीहनुमंताला वंदन करण्यासाठी हात जोडताजोडता आनंदाच्या ऊर्मी अनावर होऊन श्रीमहाराज देहभान हरपून कोसळले.

श्रीमहाराज भनावर आले, तेव्हा त्यांचे मस्तक गाडगेबाबांच्या मांडीवर होते आणि ते त्यांना अतीव मायेने कुरवाळीत होते.

॥ तत्त्वमसि ॥ ३५

मोंनी धरण्या साठी फार नष्ट केले जावनी सुखनसमा वानकी पांसाभावे
 वेदांत नष्ट केले धरण्याच्या सुखासाठी न सुखवस्थेसाठी जनकजनक
 आकारांनी इच्छे नमजून देली परंतु त्यांनी देन देत नाहीत त्यामुळे
 पाप न धरण्यासाठी सांगता आता त्यांनी लोकां विरोध नमजून देतो आहे ही
 संस्मारात जोडी नकोच दवळावीरी मोंनी वकीकी करून आता प पैसा मिळविले
 दो आं कंधूनी विनून तर विहील्या प्रमाणे इच्छे नमजून देली. पुष्कळांच्या
 इच्छेची नमजून देणे सांगता नमजून पाप पुष्कळां इच्छे आ लगे पापको-
 ना विरोध व्हावा न पूजितांमा उद्धार व्हावा या साठी मला सद्गुरूंच्या
 मोक्ष देणारा आहे जे न इच्छे उपासना येतो पाहिजे मूर्खाने पुष्कळांचा
 उद्धार होईल न मला सद्गुरू भेटले म्हणजे मीही जन्म मरणतून मुक्त
 होईल या साठी मी पणून सद्गुरूंच्या शोधा साठी जात आहे तरी तुम्ही
 श्रेष्ठ उद्धारका तुम्ह्या नमजून देऊ नका वकी नांव लोकीन पुढे सांग
 धरण्यातून सुखा धरतून पणून गेला म्हणून लोकां पुढे सांगता हलकिले
 परंतु त्यांना कंधीही नमजून देऊ नका मी सद्गुरू शोधासाठी जात आहे
 लगे माझे सद्गुरू मला भेटतील असा मला आशीर्वाद द्यावा नी स्वतः
 आल्यास हिरे पादया प्रमाणे ह्या धरण्यातून माझा हिस्सा शिराम देवाकडे
 देऊन द्यावा. सद्गुरूंनी गांठ पडून मी पडत आहे परंतु आपली गांठ पडतच
 असे नमि लोकां विरोध न द्यावीरीतून पणून मुंबई मार्गे पुष्कळां नी सद्गुरू
 निवृत्त माझे मागत व्हावा त्यानेची समज आहे. उ. नी सद्गुरू कोडडर महाराज
 घाले मागत निवृत्त माझे शिष्य नी वासुकाच्या मागना हे हे हे हे म्हणून
 होवे हे फार प्रेमळ, परमार्थ मार्ग गांठ घोर कायेकारे फार अश्यानी
 झाली, पाप नमजून देऊ नमजून देणे नमजून देणे होतं माझे आपला
 श्रेष्ठ पैसा आताही सद्गुरूंनी नी विठ्ठल महाराज मोक्ष करपी समस्त उपाय
 केले होतं न आपला मुला लह देह देणे प्रमाणे सांगी महाराजांनी नमजून देतो.

श्रीदेव दत्त मंदिर, सावर्डे

श्रीसंत गोपाळबुवा केळकर ऊर्फ श्री प्रीतिनंद स्वामिकुमार हे श्रीस्वामी समर्थांचे शिष्यवर. श्रीस्वामी समर्थांनी त्यांना दंड आणि झोळी दिली आणि दर गुरुवारी भिक्षा मागून उपासना कर असा आदेश दिला होता. पुढे गुरुबंधू श्री स्वामीसुत महाराज यांच्या आज्ञेप्रमाणे त्यांनी मार्कडी (चिपळूण) येथे मठ स्थापन करून उपासना चालविली आणि या मठात प्रतिवर्षी श्रीस्वामी जयंती मोठ्या प्रमाणात साजरी करणे सुरू केले.

सावर्डे येथील श्री. नीळकंठ काशीनाथ व श्री. रामचंद्र काशीनाथ शेंबेकर हे बंधुद्वय या उत्सवाला नेमाने हजार राहात असत. त्यांच्या विनंतीवरून गोपाळबुवांनी त्यांना श्रीस्वामी समर्थांच्या पादुका उपासनेसाठी दिल्या. शेंबेकर बंधूंनी सावर्ड्याला आपल्या घर-परड्यात एक लहानसे मंदिर बांधून तेथे त्या पादुकांची स्थापना केली.

पुढे वहाळच्या श्री. रामचंद्र नरसिंह काटदरे यांनी प्रापंचिक कटकटींमुळे गृहत्याग केला आणि या मंदिरासमोर वटवृक्षाखाली सतत सात दिवस अखंड हरिनाम गजर केला. त्यांना कडकडीत वैराग्य प्राप्त झाले. गोपाळबुवांनी त्यांना अनुग्रह दिला. चौदा वर्षे खडतर तपश्चर्या केली. कठोर देहदंड सोसले. अंगावरील वस्त्रांची शुद्ध नसायची. त्यामुळे लोक त्यांना दिगंबरबाबा वहाळकर या नावाने ओळखू लागले. १९१० साली त्यांनी मंदिराचा जीर्णोद्धार केला. मार्कडी येथील मठात स्वामी जयंती उत्सव असतो, म्हणून लोकांना सोईस्कर व्हावे या दृष्टीने या मंदिरात दत्त जयंती उत्सव सुरू केला. त्यामुळे हे मंदिर श्रीदेव दत्त मंदिर या नावाने प्रसिद्धीस पावले. वहाळकरबुवांनी आपली वहाळ येथील मिळकत विकून, त्या पैशातून सावर्डे येथे साडे नऊ एकर जमीन विकत घेतली आणि तिचे उत्पन्न मंदिरासाठी लावून दिले.

याच मंदिरात पुढे श्रीसंत सीतारामबुवा वालावलकर हे वहाळकरबुवांचे शिष्यत्व स्वीकारून राहिले आणि त्यांनी आजन्म या स्थानाची सेवा केली. तेही मोठे आध्यात्मिक योग्यतेचे सत्पुरुष म्हणून ओळखले जाऊ लागले. १९४२ सालापासून श्रीमहाराज वहाळकरबुवांच्या भेटीसाठी येथे येऊ लागले त्या वेळी याच मंदिराच्या ओसरीत त्यांचा मुक्काम असे.

१९९२ साली या मंदिराचा जीर्णोद्धार श्री विठ्ठलराव जोशी चॅरिटीज ट्रस्टतर्फे करण्यात आला.

जोडकर महाराजांनी मोलाचे धारण करून परितोष पावली. हे शब्दांचे आगमन
द्वाराणे (जवळचे) यापैकी होणे कि-मि-परमिताचीच होणे. इतक्या आगमनाचे धार
तोका होता. मोलाचा मनाचा स्वरोवरान पावली होती मुलगा विष्णु मंदीर
होता तो नदिनांय शिवा देई कारण त्यांचे सत्य इच्छे विडकर महाराज
यांचे चरणी पावून वेळी म्हणून या नासु आगमनाच्या देवांची विवेकाची
विडकर मंदीर देणू घेतले हे. आगमना निवेकाचे मुकुट रानसो हव काका महाराज
यांचा आदिने वनेर होता व मुकुट वनेर मंदीर उभारला गेले होते.

नासु आगमना आगमनांनी मिळोवांस रामकृष्ण नाथावधारी दिने व
महाराज सन मंडळीस तान्द्री दिनी न्ही, विवेका हा आगमना मुलाप्रमाणे
आहे महाराज कोणती भाची पुढे हा उद्गमने व हाचि वारे सजाकु
नये ह्मनेवी श्री मुरुदु रावसाहेब काका महाराजकडे मुकुटाचे -
ह्मने मध्ये रहात असत न महाराज निवेक देणया तरी दरीनास येत. विवेका
महाराज आगमना वनेर २-३ दिवसांनी श्री मुरुदु रावसाहेब काका हे
३-४ वाजता महाराज दरीनास आले महाराजांचे, रांगराचे, मारुतीचे, राणा-
पतीचे, विवेका रसुगारिचे दरीन येऊन नासु आगमना निवेकाचे व वनेर
होते त्यांचे समोर येऊन उभे राहिले व विवेका नासु आगमनाचे पांढ्याने
जिह्यावरवावी रावसाहेब नाथाचे करतले होणे त्यांनी ॥१६६॥ हाच
मार्की व म्हणजे त्याच विवेकाची वडितांनी व सांगितले रजागिरीहून
प्रकृत आवासा कापी व लवते नासु आगमना इडे कोट करून विवेकाचे
पावून म्हणजे विवेका हे अक्षर कोट स्वकामांत यदातत आत्म उभे विवेका
ने देणका तो असा की, श्री मुरुदु रावसाहेबांनी पाहिल्याच प्रमाणे आपण स्वतः
अक्षर कोट स्वातीचे अवतार आहोत म्हणजेच हा अवतार आहोत हे
विवेकासु दारवून दिले. उभे प्रसंगाने ॥१६७॥ श्री मुरुदु रावसाहेबांनी
कापण उभे १८७७ मध्ये अक्षर कोट येथे हे वनेर व रावसाहेब १८७८ मध्ये
पुढे ह्मनेवी श्री मुरुदु महाराज यांचे करिता हे आपण वनेर असे
स्वतः तांजोने संतुष्टीक. असा आनंदाने निवेकाचे वारेवर वाकां उडे जावे

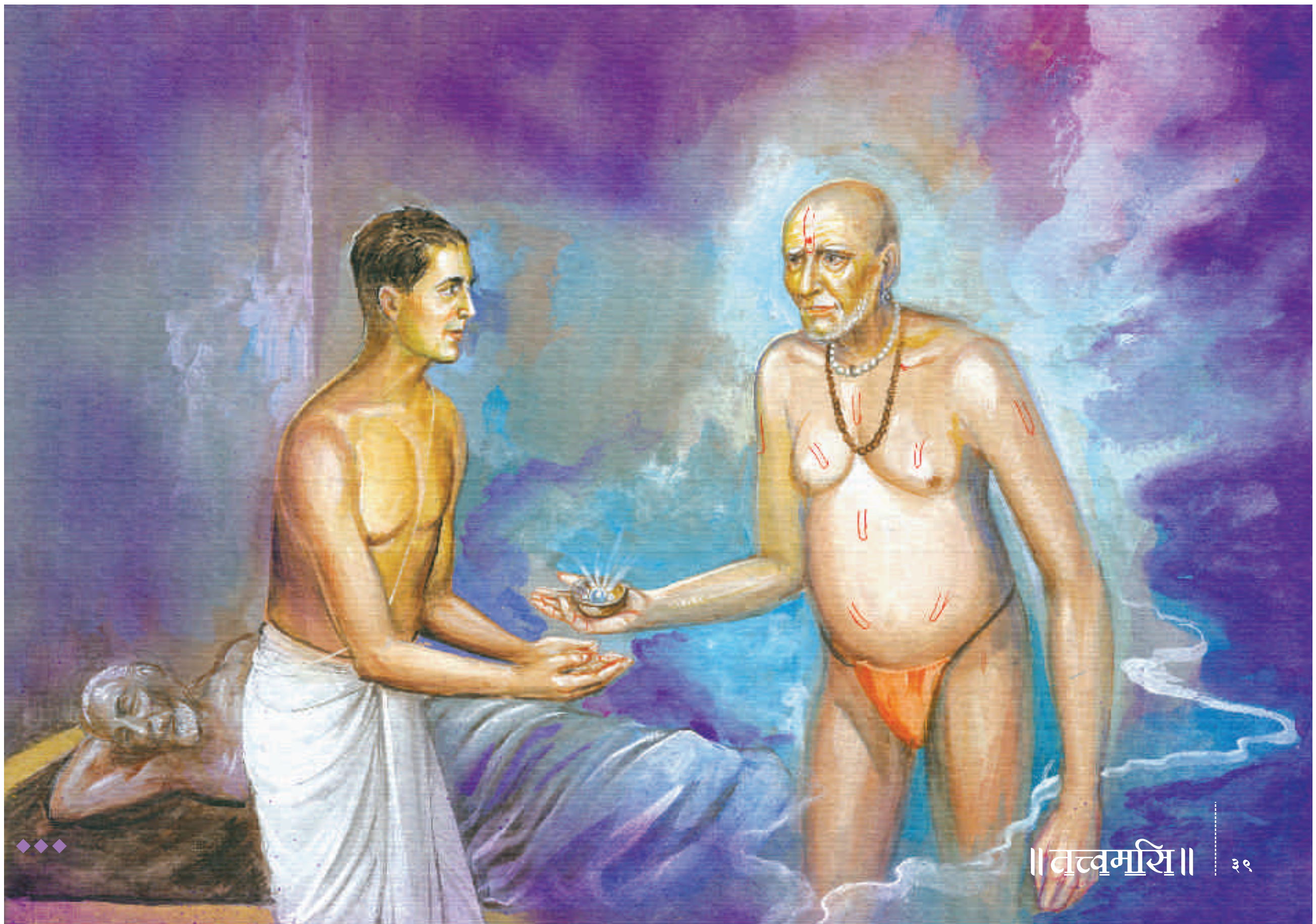

श्रीदेव दत्त मंदिरात श्रीस्वामी समर्थांचे दर्शन

सावर्डे गावात श्रीदेव दत्त मंदिरात श्रीसंत दिगंबरबाबा वहाळकर हे विदेही अवस्थेतील सत्पुरुष वास्तव्याला होते. १९४२ सालापासून श्रीमहाराज त्यांच्या भेटीला सावर्ड्याला जात असत. वहाळकरबुवांचे श्रीमहाराजांवर अत्यंत प्रेम होते. दोघांची गहन तत्त्वचर्चा चालायची. पत्रव्यवहाराद्वारेही चर्चा सुरू असे. साधना तर सुरू होतीच.

सावर्डे मुक्कामी असताना श्रीमहाराज वहाळकरबुवांसमवेत देवस्थानच्या ओसरीवर एकाच घोंगडीवर झोपत असत.

एकदा असेच निद्राधीन असताना श्रीमहाराजांना कोणीतरी उठवले. जागे होऊन पाहतात तो समोर प्रत्यक्ष श्रीस्वामी समर्थ सुहास्य मुद्रेने उभे होते. श्रीस्वामी समर्थांनी त्या वेळी श्रीमहाराजांना गुह्यज्ञान कथन केले. त्यांचे हाती एक गोटी होती. ती गोटी अत्यंत वेगाने भ्रमण करीत होती. ती गोटी म्हणजे ब्रह्मांडाचे प्रतीक होते. ती गोटी त्यांनी श्रीमहाराजांच्या हाती दिली आणि ते अंतर्धान पावले.

॥ तत्त्वमसि ॥

त्यांचे जन्म वसावे ते सांगलीत ते कराने मठांत रहावे पुढे महालीत रावे
 भाजसे तापसरीत जागारी पडावी. त्यानेकी विठोबा व रेगोपंतिसा नत मठांत
 इमसे यांनी ३ महिने मठांत स्वेपाव घेता पोव्या भाजल्या वृद्धां जाव
 बांवांची सत्पुढा वर नम १२० वर्षे लड्डकरा न होतो तिये रसान तिने
 बांवांना आचरणे न विठोबास पूजा आशीनादिका असाच प्रसिद्ध
 निठोबाच्या मठाच्यामुक्कामात श्री महुदु काकांचा मुरुम्य वरुं आरम्यात
 श्री महुदु धित संतापः या भागीने वनस्प सात्राशमत्या अनुग्रह इत्यात.
 पुढे निठोबा जागारी पडावा. श्री महुदु काका येत येऊन पडाव श्री. नामुकाण्या
 आचरण न त्यांनी मंडकी यांनी फार कावळी घेतली ह्या आचरांतच निठोबाच्या
 मरणाचा अनुक्रम मिळाला. पुढे वाडलांने वंधूना पाहून वरुंगिरिरेनेते
 त्यांना २२ दिवस ताप आवा मंतर निठोबा वरा इत्याका. यांनी
 निठोबाचे शाळा सोडून दिली. विसण तेथेच संपले
 नेतर आनन वध आमावास्मा करीत गेलकरी पोमंडी वरुद येथे नारही.
 त्या दिवशी रात्री आजाका आमावण दावी मोकरी सोमवार येथे वारत.
 ठगेच आदिद भाद्रपद सप्तमी रोजी नडीत पोमंडी वरुद येथे पैतासनामी
 आले. वाडलांने उठव दिवशी व्हाही तांडवापुढे निठोबा आजाकी रहिग्यास
 गेला तेथे ६ महिने वास्तव्य मंतर परत धरी उभाकी मठास्थीत ह्यानेकी
 आस्थीर निमवलेआवा फार ह्या आचरा निठीचे असत लागले धरी वरु
 वरुकर जोतोवाडी धरणी अवस्था पाहू लागला ह्या काळांत निठोबा, प्रचने
 आरम्याने व्हेली. शाकेत अमलांना नि.दा. सावरकर यांचे उजवात असा
 जो निवरी जवळचीत भाग. एवढे रमादी नापरकी उठव पोमंडीसांचा
 पहारी गारके, उमन, स्ना पाह पुढुप पाह तेने शोको गेल पायी
 आळत प्रचने केला. पुढे सन १९३३ ३४ साली आनन वंधूना
 निठोबा धरांत लयासा नामुकाण्या. निठोबाचे पुढे रिसा प्रसाप —

खानू येथील श्रीदेव गांगेश्वर मंदिरातील साधना

श्रीमहाराज आपल्या रत्नागिरीच्या वास्तव्याच्या काळात (१९४६ नंतर) अनेक वेळा खानू येथे आपले शिष्य आणि स्नेही श्री. बापुराव खांडेकर यांच्या घरी मुक्कामाला जात असत. पुढे तर २२.९.१९५२ रोजी त्यांनी आपले देवस्थान खानूला नेऊन बापुरावांच्या घरी माडीवरील खोलीत स्थापन केले.

खानूच्या मुक्कामात ते रात्रौ खानूचे ग्रामदैवत श्रीदेव गांगेश्वराच्या प्राचीन मंदिरात साधनेसाठी जात असत. सोबत बापुराव खांडेकर, दत्तोपंत आणि रघुनाथराव जोशी हे बंधुद्वय तसेच अन्य काही भक्तगण जमत असत. पालीहून मुकुंदराव सावंत नावाचे साईभक्त आवर्जून येत असत. या मुकुंदरावांना श्रीमहाराजांनी साईबाबांचे दर्शन घडविले होते.

हे मंदिर घनदाट अरण्यात, वस्तीपासून दूर आहे. श्रीमहाराजांच्या काळात तर अरण्य अत्यंत निबिड होते. वन्य श्वापदे आणि नाग यांचा संचार असे. दिवसासुद्धा एकटे दुकटे जाण्यास मन धजावत नसे. श्रीमहाराज मात्र वारंवार तेथे जाऊन शंकराच्या पिंडीसमोर ध्यानमग्न होऊन बसत.

या मंदिराचा श्री विठ्ठलराव जोशी चॅरिटीज ट्रस्टने सन २००१ मध्ये जीर्णोद्धार केला.